

Suomen edustaja Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) hallintoneuvostoon

Kansainvälinen atomienergiajärjestö (International Atomic Energy Agency, IAEA) on vuonna 1957 perustettu YK:hon kuuluva itsenäinen järjestö. Sen tehtävänä on edistää ydinergian rauhanomaista ja turvallista käyttöä ja osaltaan varmistaa ydinsulkusopimuksen (Nuclear Non-Proliferation Treaty, NPT) periaatteiden mukaisesti, ettei sen valvonnan piiriin kuuluvia ydinaineita siirri sotilaallisiin tai muihin tarkoituksiin.

IAEA:n yleiskokous valitsi Suomen 23.9.2021 järjestön hallintoneuvoston jäseneksi kahdeksi vuodeksi syyskuusta 2021 syyskuuhun 2023. Länsi-Euroopan vaaliryhmässä (WEG) sovitun rotaation perusteella Suomi jatkaa hallintoneuvostossa vielä vaalikauden 2023-2024 eli vuoden 2024 syyskuun loppuun. Kokonaisuudessaan Suomen kausi hallintoneuvostossa on kolmivuotinen.

Suomen yleiset tavoitteet IAEA:n työssä ovat kansainvälisen ydinsulkujärjestelmän vahvistaminen sekä ydinergian ja -teknologioiden turvallisen rauhanomaisen käytön edistäminen. Suomen painopisteet hallintoneuvostokaudella ovat tuki IAEA:n itsenäiselle asiantuntijaroolille ydinmateriaalivalvonnassa, ydinturvallisuuden ja ydinturvan edistämisessä, uusien teknologioiden huomioiminen ja hyödyntäminen IAEA:n valvontajärjestelmän ja säännösten kehittämisessä sekä Suomen ydinerogia-alan asiantuntemuksen vahvistaminen ja esille tuominen. Suomen ydinalan asiantuntemus ja viranomaisyhteistyö sekä edelläkävijän ratkaisut esimerkiksi käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoituksessa kiinnostavat laajasti IAEA:n asiantuntijoita ja muita jäsenvaltioita. Hallintoneuvostokauteen on myös heijastunut Ukrainan ydinturva- ja -turvallisuustilanne ja Venäjän hyökkäyssodan tuomitseminen. Suomi tukee vahvasti Ukrainan ydinturvaa ja -turvallisuutta.

IAEA:n hallintoneuvosto on kansainvälisen yhteistyön tärkein ydinergian rauhanomaista käyttöä ja ydinsulkusopimus NPT:n III artiklan nojalla myös ydinaseiden leviämisen estämistä valvova elin ja siten myös kansainvälisen monenkeskisen asevalvontapolitiikan työväline. Ydinasesulun kannalta keskeiset alueelliset poliittiset kysymykset kuten Iranin ydinohjelma, Pohjois-Korea sekä Lähi-idän tilanne ovat säännöllisesti IAEA:n käsiteltävänä. IAEA:n rooli Iranin ydinohjelman verifiointissa on keskeinen Iranin ydinergian rauhanomaisuutta tavoittelevan JCPOA-sopimuksen toimeenpanon kannalta ja kansainvälisen luottamuksen lisäämiseksi. Tämän lisäksi IAEA:n hallintoneuvosto käsittelee tavanomaiset kansainvälisen järjestön hallintoelimelle kuuluvat tehtävät (budjetti, toimintasuunnitelmat, tilit, yleiskokouksen valmistelu jne.). Hallintoneuvostolle kuuluvat myös muut järjestön toiminnan kannalta keskeiset tehtävät kuten IAEA:n ja sen jäsenmaiden välisten ydinmateriaalin valvontasopimusten hyväksyminen ja seuraaminen sekä IAEA:n projektien hyväksyminen ja IAEA:n pääjohtajien nimittäminen.

IAEA:n hallintoneuvoston menettelytapasääntöjen mukaan valtiota edustaa hallintoneuvostossa valtion nimittämä edustaja (Governor), jolla tulee olla joko valtion- tai hallituksen päämiehen tai ulkoministerin antama valtakirja. Edustaja puolestaan määrää muut valtuuskunnan jäsenet ja neuvonantajat.

Valtioneuvosto määräsi istunnossaan 14.10.2021 Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) hallintoneuvostoon Suomen valtion edustajaksi Suomen pysyvän edustajan IAEA:ssa,

suurlähettiläs Pirkko Hämäläisen Wienin suurlähetystöstä sekä oikeutti ulkoministeriön määräämään tarvittavat asiantuntijat Suomen valtion hallintoneuvostoedustautumisen tueksi.

Suurlähettiläs Pirkko Hämäläisen tehtävä Suomen pysyvänä edustajana IAEA:ssa lakkaa 31.8.2023. Suomen pysyvä edustaja IAEA:ssa on 1.9.2023 alkaen suurlähettiläs Nina Vaskunlahti.

Edellisen johdosta esitetään, että valtioneuvosto määräisi Kansainvälisen atomienergiajärjestö IAEA:n hallintoneuvostoon Suomen valtion edustajaksi Suomen pysyvän edustajan IAEA:ssa, suurlähettiläs Nina Vaskunlahden Wienin suurlähetystöstä 1.9.2023 alkaen. Lisäksi esitetään, että valtioneuvosto oikeuttaisi ulkoministeriön määräämään tarvittavat asiantuntijat Suomen valtion hallintoneuvostoedustautumisen tueksi.